

QUICKSCAN FLORA EN FAUNA

AAN DE WESTZIJDE

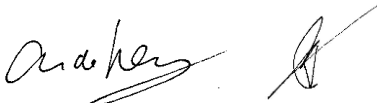
TE HOOGHE ZWALUWE

Ecologie

Rapportage quickscan flora en fauna aan de westzijde te Hooge Zwaluwe

Opdrachtgever	Compositie 5 stedenbouw Boschstraat 35 - 37 4811 GB Breda
Rapportnummer	9630.003
Versienummer	D2
Status	Eindrapportage
Datum	10 april 2020
Vestiging	Zuid-Holland Max Euwelaan 21-29 3062 MA Rotterdam 088 - 5001600 rotterdam@econsultancy.nl
Opsteller	M.M.J. van der Aa, MSc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	drs. A.N. de Keijzer en C. van Tuijl, MSc
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy aanvaardt op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	5
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	7
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	8
	4.1 Zorgplicht	8
	4.2 Soortenbescherming	8
	4.3 Gebiedenbescherming	9
	4.4 Houtopstanden	10
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	11
	5.1 Vogels	11
	5.2 Vleermuizen	13
	5.3 Overige zoogdieren	13
	5.4 Reptielen, amfibieën en vissen	15
	5.5 Ongewervelden	16
	5.6 Vaatplanten	16
6	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING	17
	6.1 Broedvogels	17
	6.2 Zoogdieren	18
	6.3 Algemene grondgebonden zoogdieren en amfibieën	19
	6.4 Vissen	20
	6.5 Overige soort(groep)en	20
7	TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING	21
	7.1 Natura 2000	21
	7.2 Natuurnetwerk Nederland	22
8	HOUTOPSTANDEN	24
9	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	25

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
 Bijlage 2 verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Compositie 5 stedenbouw opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan flora en fauna aan de westzijde te Hooge Zwaluwe. De quickscan flora en fauna is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

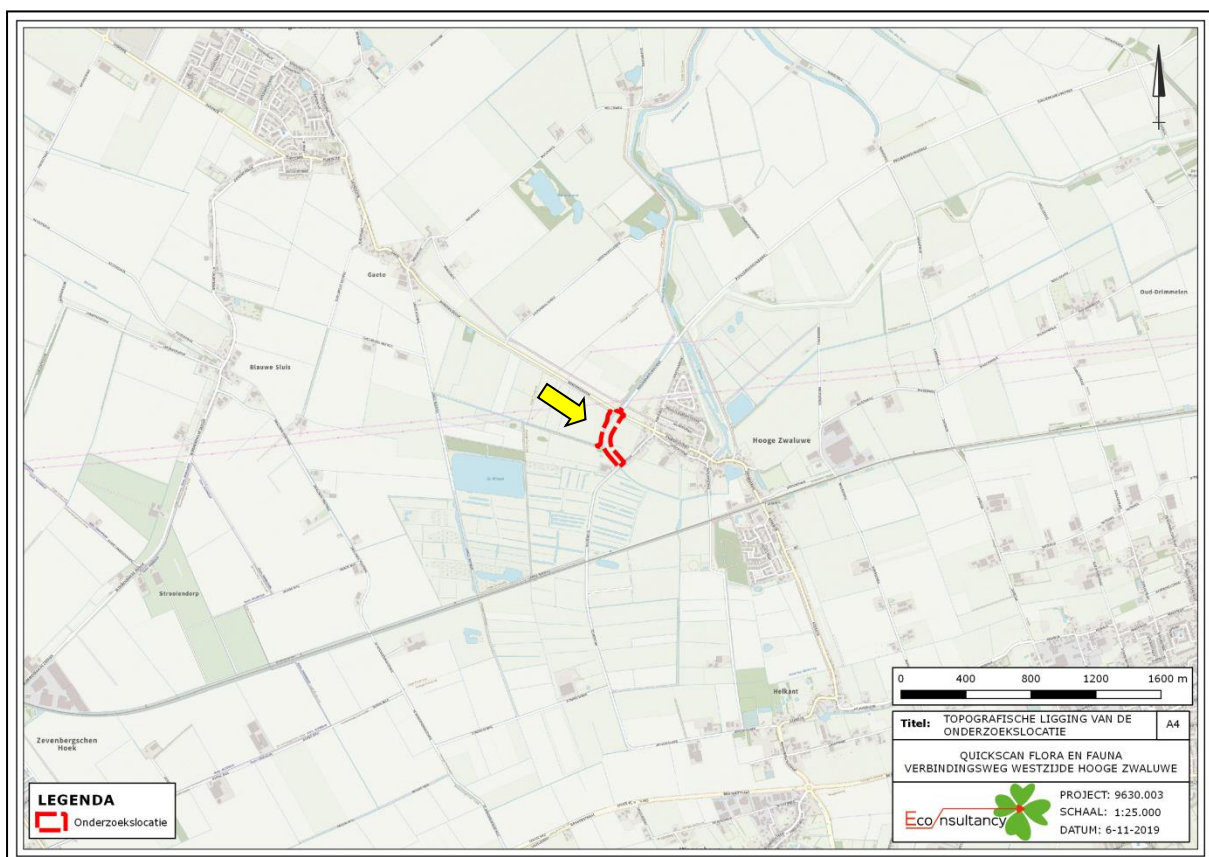
De quickscan flora en fauna heeft als doel in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn, die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep. Tevens is beoordeeld of de voorgenomen ingreep invloed kan hebben op Natura 2000-gebieden, houtopstanden die middels de Wet natuurbescherming zijn beschermd, of op gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest voor ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 380 \text{ m}^2$, 2,2 ha) ligt op circa 0,5 kilometer ten westen van de kern van Hooge Zwaluwe. De percelen, waar de onderzoekslocatie deel van uitmaakt, zijn kadastraal bekend als gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, sectie L, nummers 26 en 27. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven. Volgens de topografische kaart van Nederland zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 109.862$, $Y = 411.362$.

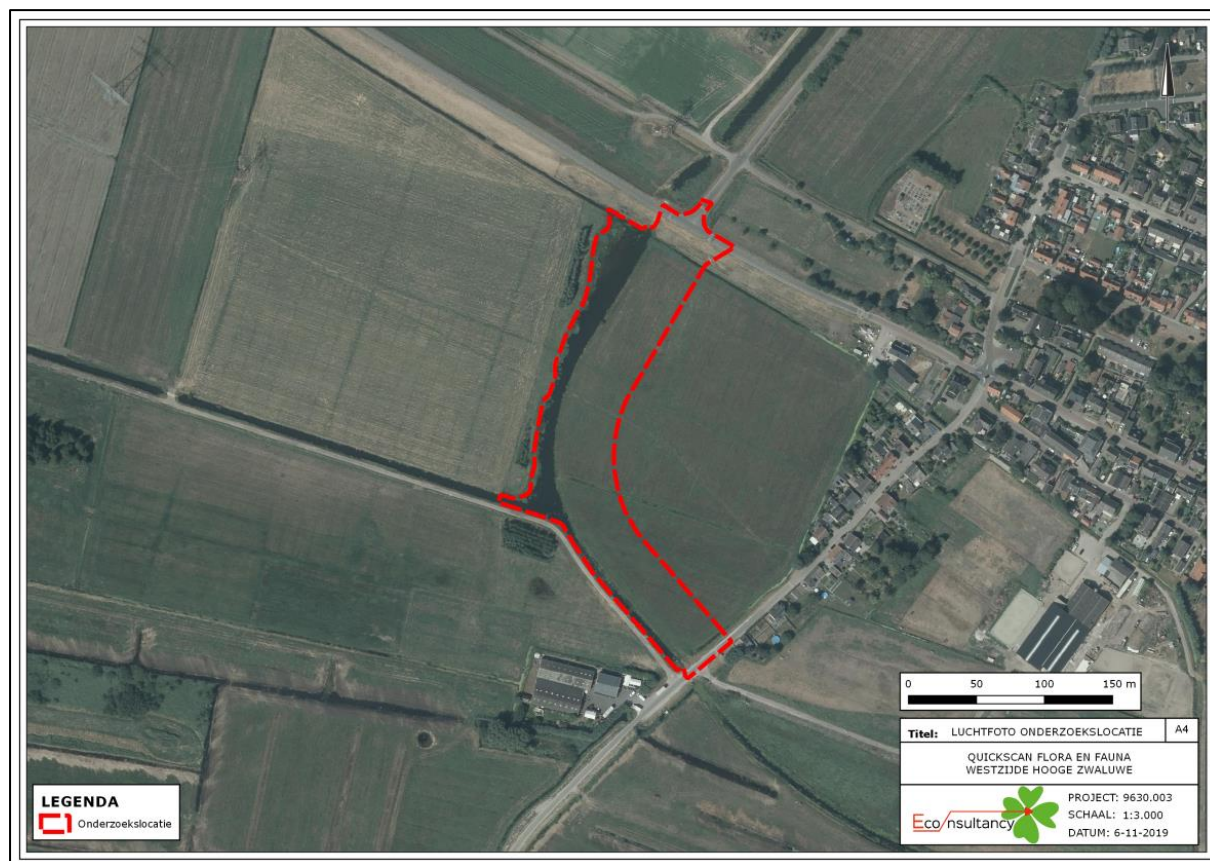

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft agrarisch gebied. Het is een deel van een weiland waar geen bebouwing of bomen op aanwezig zijn. Het weiland is omsloten door watergangen, ook loopt er een watergang met kwelindicatoren door het weiland heen. De watergang aan de westzijde is een wat bredere sloot die aangemerkt is als Natuurnetwerk Brabant (NNB). De watergangen hebben natuurlijke oevervegetatie, welke tijdens het veldbezoek recent gemaaid was. De oevervegetatie bestaat onder andere uit brandnetels, berenklauw, rode kornoelje, dauwbraam, riet, kattenstaart, kardinaalsmuts, egelskop, pitrus, koninginnekruid, zeepkruid, wolfspoot, fluitenkruid en echte koekoeksbloem.

De omgeving van de onderzoekslocatie bestaat uit agrarisch gebied en het dorp Hooge Zwaluwe bevindt zich aan de oostzijde van de onderzoekslocatie. Op het perceel direct ten noordoosten van de onderzoekslocatie is een steenuilenkast aanwezig (zie figuur 20). Westelijk gelegen langs de onderzoekslocatie is een kleine bosschage en een rij wilgen aanwezig. Buiten de onderzoekslocatie zijn een aantal kleine poelen en meertjes aanwezig. Op 2 km ten zuiden bevindt zich een N-weg, op 3,5 km ten noorden ligt de rivier Amer, op 3,8 km ten zuiden bevindt zich een snelweg A 59 en op 4,5 km ten westen ligt een spoorlijn.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 17 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Noordelijk aanzicht weiland en sloot aan westzijde.

Figuur 4. Zuidelijk aanzicht weiland en sloot aan westzijde.

Figuur 5. Wissel langs de oever aan de zuidwestzijde.

Figuur 6. Eetplaats en prooiresten langs de oever.

Figuur 7. Watergang met kwelindicatoren door het weiland heen.

Figuur 7. Steenuilkast ten noordoosten van de onderzoekslocatie.

Figuur 9. Paaltje met prooiresten van torenvalk en vogelpoep.

Figuur 10. Molshopen in het weiland.

Figuur 11. Wilgen en beversporen.

Figuur 12. Westelijk gelegen weiland, afgescheiden door hek.

Figuur 13. Muizenhol in het weiland.

Figuur 14. Wissel richting sloot aan de noordzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 15. Keutels van marterachtige.

Figuur 16. Keutels in het weiland.

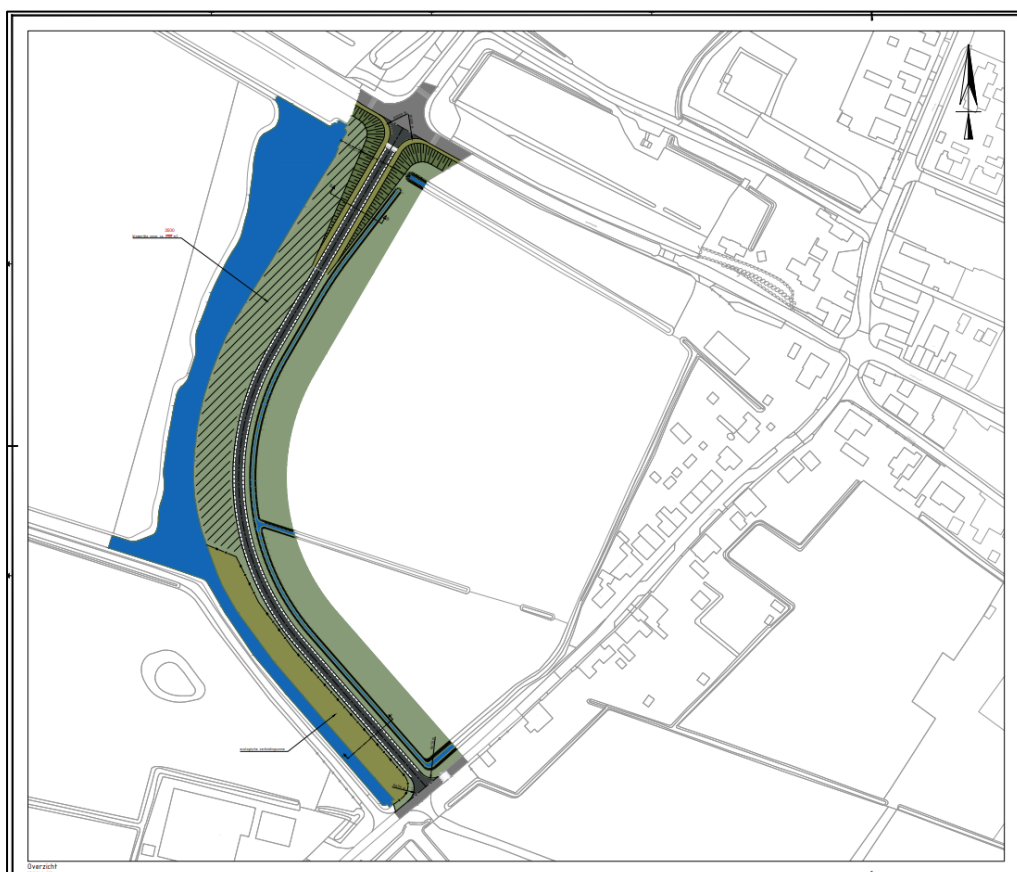

Figuur 17. Afgekloven berenklaauw, mogelijk door bever of ree.

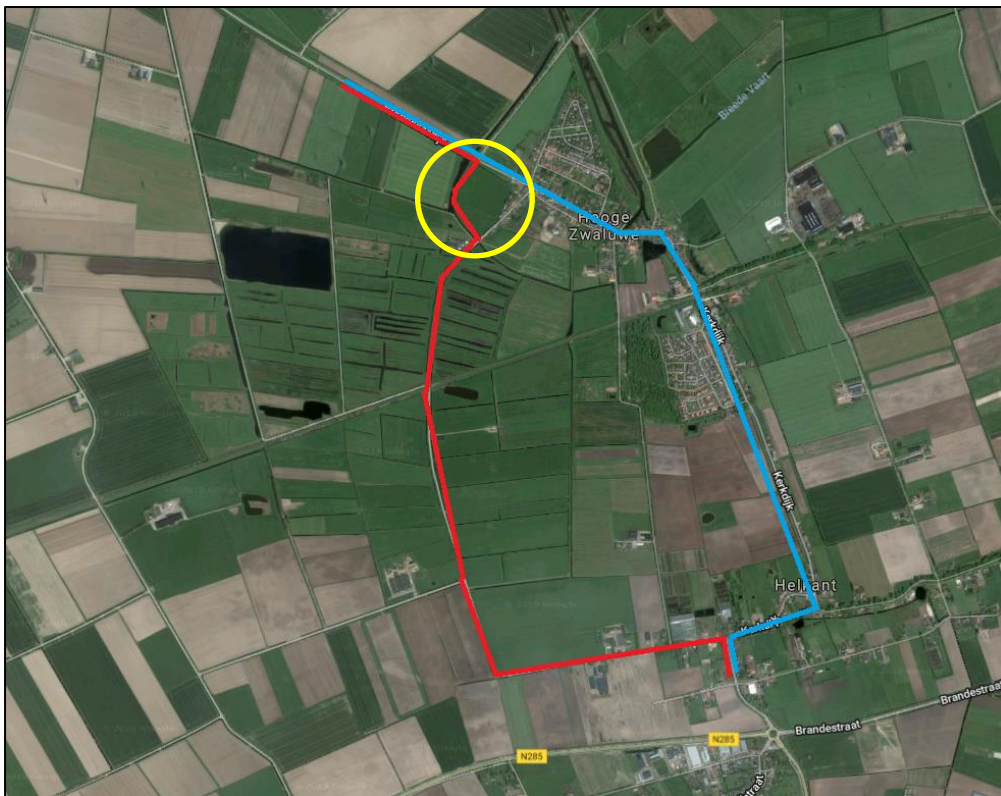
2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens een onbelichte nieuwe verbindingsweg (60 km/u) te realiseren tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk ten behoeve van het verminderen van de verkeersstroom door het dorp Hooge Zwaluwe (zie figuur 18). Hiermee wordt het doorgaand verkeer om Hooge Zwaluwe heen geleid, waarmee wonen in het dorp rustiger wordt (zie de rode lijn in figuur 19). Bij de voorgenomen plannen wordt bij de noordelijke aansluiting een talud en duiker aangebracht. De westelijk gelegen brede watergang zal bij de ingreep onaangetast blijven. Wel zal de verbindingsweg op de westelijke gedeeltes van drie smalle watergangen gerealiseerd worden, deze zullen dan voor een klein deel gedempt worden.

Volgens de ecologische visie die Econsultancy heeft opgesteld (rapportnummer 9630.001, d.d. 18-11-2019) zal de groenstrook tussen de verbindingsweg en het Natuurnetwerk Brabant ingericht worden als Ecologische Verbindingszone (EVZ). De groenstrook zal bij de herinrichting ook de focus leggen op verschillende doelsoorten, zoals waterspitsmuis, kleine marterachtigen, Noordse woelmuis en watervleermuis waarbij het bieden van leefgebied prioriteit is. Redenerend vanuit de doelsoorten zullen habitatkenmerken worden gerealiseerd zoals deze voor plas dras oevers worden beschreven in de ecologische visie. De inrichting van de beoogde EVZ zal daarom met name vanuit de doelsoorten worden gemotiveerd.

Figuur 18. Voorgenomen situatie van de verbindingsweg tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk.

Figuur 19. Luchtfoto van de plaats van de onderzoekslocatie (gele cirkel) met de voorgenomen situatie (rood) en de oude situatie (blauw).

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een veldbezoek en een bureauonderzoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 28 oktober 2019. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie en zijn omtrent gebiedsbescherming gegevens van de provincie Noord-Brabant opgevraagd. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

De quickscan flora en fauna is een toets van de ecologische potenties van de onderzoekslocatie en betreft geen volwaardig soort(en) specifiek onderzoek. Er zijn in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Een ecologische inventarisatie beslaat meerdere veldbezoeken gedurende de voor de soortgroep meest gunstige periode van het jaar.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 1 wordt dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan flora en fauna wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep versturend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 1 worden deze artikelen nader toegelicht.

4.3 Gebiedenbescherming

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

4.3.1 Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is krachtens de Wet natuurbescherming verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (artikel 2.7, lid 2).

Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de desbetreffende provincie.

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omliggende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'Natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

4.4 Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat. In bijlage 1 (tabel V) worden de regels nader toegelicht.

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie (artikel 4.2 Wnb). Op basis van deze melding wordt door de provincie beoordeeld of de voorgenomen velling aanvaardbaar is in het kader van natuur- en landschapswaarden. Indien er geen bezwaar is om de houtopstanden te kappen, verplicht artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming om binnen 3 jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand op dezelfde grond houtopstanden opnieuw aan te planten. Er geldt een algehele vrijstelling van de herplantplicht voor houtopstanden die gekapt worden in het kader van natuurbeheer en natuurbehoud.

Indien bij de voorgenomen ontwikkeling herplantplicht geldt, maar niet voldaan kan worden aan de herplantplicht op de projectlocatie zelf, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden met betrekking tot de herplantplicht bij de desbetreffende provincie. De provincie toetst vervolgens of voldaan wordt aan de bij de provinciale verordening gestelde regels voor herbeplanting op andere perceelsgronden. Deze regels hebben onder andere betrekking op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de te vellen houtopstand. Tevens kan ontheffing verleend worden van herplantplicht ter plaatse, indien gewerkt wordt via een door het ministerie goedgekeurde gedragscode die gebruikt mag worden door een van de betrokken partijen voor een wijze van vellen en een wijze van herplanten.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat / verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.1 Vogels

5.1.1 Broedvogels categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd)

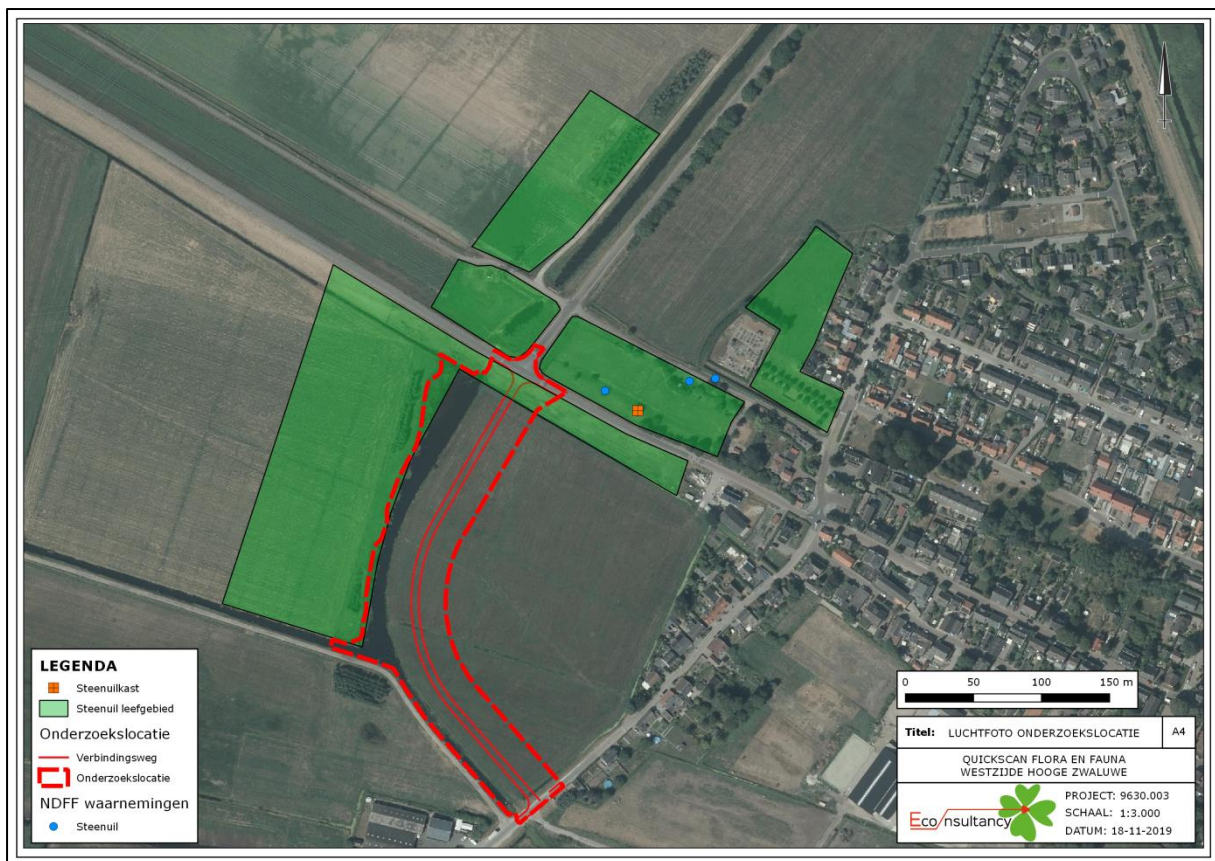
Er zijn broedvogels waarvan de nesten ook beschermd zijn op het moment dat ze niet voor de voortplanting in gebruik zijn. Van deze soorten zijn volgens gegevens van de NDFF in de afgelopen vijf jaar in een straal van enkele kilometers rond de onderzoekslocatie waarnemingen bekend van huismus, gierzwaluw, kerkuil, steenuil, roek, grote gele kwikstaart, ooievaar, slechtvalk, boomvalk, buizerd, havik, ransuil en sperwer.

Van deze soorten kunnen **huismus**, **gierzwaluw** en **slechtvalk** op voorhand worden uitgesloten. Deze soorten broeden in of op bebouwing, dit ontbreekt echter op de onderzoekslocatie. Er zijn derhalve geen geschikte nestlocaties voor huismus, gierzwaluw en slechtvalk aanwezig op de onderzoekslocatie. Ook zijn er tijdens het veldbezoek geen (sporen van) individuen aangetroffen. Nader onderzoek naar deze soorten wordt niet noodzakelijk geacht.

Grote gele kwikstaart is volgens de NDFF in de omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen. De grote gele kwikstaart broedt en foerageert vrijwel uitsluitend aan de oevers van, bij voorkeur, snelstromend beken en rivieren, liefst met loofbos of loofbomen omzoomd of in een habitat als rioolwaterzuiveringen. Dergelijk habitat is niet aanwezig op de onderzoekslocatie. De onderzoekslocatie biedt derhalve geen geschikt broedhabitat voor deze soort. Nader onderzoek naar de grote gele kwikstaart wordt niet noodzakelijk geacht.

Op de onderzoekslocatie zijn geen bomen of struiken aanwezig. Hiermee zijn nestlocaties van soorten die in bomen broeden op voorhand uitgesloten. Broedgevallen op de onderzoekslocatie van **kerkuil**, **roek**, **ooievaar**, **boomvalk**, **buizerd**, **havik**, **ransuil** en **sperwer** kunnen derhalve worden uitgesloten.

Op het perceel direct ten noordoosten van de onderzoekslocatie, tussen de Horenhilsedijk en Bosseweg, is een steenuilkast aanwezig. De **steenuil** jaagt vanaf lage paaltjes in een open (begraasd) weilandschap op kleine zoogdieren zoals veldmuizen, op kleine vogels en insecten. Deze omstandigheden zijn aanwezig op en direct naast de onderzoekslocatie, waardoor het gebied potentieel geschikt is als foerageerhabitat voor de steenuil. Het essentiële foerageergebied van de steenuil rondom de steenuilkast is weergegeven in figuur 20 (vastgesteld in overleg met een lokale steenuildeskundige). Volgens de vrijwillige uilenbescherming in Noord-Brabant is kast in 2015 - 2019 bezet en wordt het gebied ten westen van de onderzoekslocatie regelmatig gebruikt om te foerageren. Steenuilen zijn erg honkvast en gebruiken de steenuilkast zeer waarschijnlijk ook de jaren erna. Door de nieuwe verbindingsweg worden verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming waarschijnlijk overtreden. Mitigerende maatregelen zijn nodig om overtreding te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

Figuur 20. Luchtfoto onderzoekslocatie met de locatie van een steenuilkast, NDFF steenuil waarnemingen en functioneel leefgebied van de steenuil.

5.1.2 Broedvogels categorie 5 (nesten soms jaarrond beschermd)

De broedvogels waarvan het nest in uitzonderlijke gevallen eveneens jaarrond is beschermd, zijn voornamelijk holenbroeders zoals spechten en mezen, of makers van grote nesten zoals ekster en zwarte kraai. Voor de vogelsoorten in deze categorie geldt een jaarronde nestbescherming enkel bij ecologisch zwaarwegende redenen.

Uit verspreidingsgegevens van de NDFF blijkt dat er in de afgelopen 5 jaar binnen enkele kilometers van de onderzoekslocatie de volgende categorie 5 broedvogelsoorten zijn waargenomen: blauwe reiger, boerenzwaluw, boomklever, boomkruiper, bosuil, brilduiker, draaihals, ekster, gekraagde roodstaart, groene specht, grote bonte specht, hop, huiszwaluw, ijsvogel, koolmees, oeverzwaluw, pimpelmees, spreeuw, tapuit, torenvalk, zeearend, zwarte kraai en zwarte mees. Groene specht, ijsvogel, en torenvalk zijn tijdens het veldbezoek waargenomen.

Het gaat hierbij om soorten die ook in de directe omgeving voldoende broedgelegenheid hebben. Er zijn derhalve geen bijzondere ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de nesten van genoemde soorten op de onderzoekslocaties een jaarrond beschermde status zouden moeten hebben. Het werken buiten het broedseizoen is voldoende om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

5.1.3 Overige broedvogels

De beplanting op de onderzoekslocatie kan nestgelegenheid bieden aan broedvogelsoorten zoals watervogels en bijvoorbeeld kieviet. De nesten van algemene soorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze als zodanig in gebruik zijn. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

5.2 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF is de onderzoekslocatie gelegen in een deel van Nederland waar de volgende vleermuissoort kan voorkomen: **gewone dwergvleermuis**, **ruige dwergvleermuis**, **laatvlieger**, **gewone grootoorvleermuis** en **meervleermuis**.

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie is geheel onbebouwd en er zijn geen bomen aanwezig, waardoor uitgesloten kan worden dat er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van vleermuizen is niet aan de orde.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Naast de onderzoekslocatie aan de zuidzijde bevinden zich een loods en een woonhuis. Eventuele verblijfplaatsen hierin ondervinden door de afstand tot de bouwlocatie en de aard van de ingreep, geen hinder van de ingreep op de onderzoekslocatie.

Foerageerhabitat

De onderzoekslocatie zal, gelet op het aanwezige habitat mogelijk gebruikt kunnen worden door in de omgeving verblijvende vleermuizen als **gewone grootoorvleermuis**, **laatvlieger** en **meervleermuis** om te foerageren. De plannen zullen echter geen aantasting van belangrijk foerageerhabitat vormen voor vleermuizen. Door de voorgenomen ingreep zal het aanbod van foerageermogelijkheden niet in het geding komen, in de directe omgeving is meer geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen aanwezig van vergelijkbare kwaliteit. Het betreft de agrarische gebieden en de poelen in de omgeving, het kleine bos ten zuidoosten en de bomenrij ten noorden van de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt om tijdens de werkzaamheden verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken, rietkragen en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Doordat dergelijke lijnvormige elementen ontbreken op de onderzoekslocatie, of onaangetast blijven (oevervegetatie), worden er geen potentiële vliegroutes verstoord.

5.3 Overige zoogdieren

Alle zoogdieren in Nederland zijn beschermd. Voor sommige algemeen voorkomende soorten geldt een provinciale vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Op deze wijze is er onderscheid te maken in streng beschermde en minder streng beschermde soorten.

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF van de afgelopen vijf jaar ligt de onderzoekslocatie binnen het verspreidingsgebied van de volgende streng beschermde grondgebonden zoogdieren: **bever**, **bunzing**, **wezel** en **hermelijn**.

De **bunzing**, **wezel** en **hermelijn** (kleine marterachtigen) leven bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschap zoals bossen, wei- en akkerland. Ze zoeken graag dekking op, bijvoorbeeld bij boschages, steenhopen, houtstapels of heggen. Ook bewonen ze vaak oude hopen van muizen, ratten en konijnen. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit woelmuizen. Daarnaast eten ze ook bosmuizen, (woel)ratten, vogeltjes, eieren, en sporadisch jonge konijnen en haasjes. Kleine marterachtigen door kruisen hun leefgebied regelmatig en slapen op verschillende rustplaatsen in dat gebied. Op de onderzoekslocatie en daaraan grenzend zijn sporen gevonden van woelmuizen, mollen en (woel)ratten. Woelrat is een belangrijke voedselbron en het nest van een mol kan gebruikt worden als verblijfplaats. Daarnaast laat de onderzoekslocatie verschillende begroeide randen langs de oevers zien die dekking geven aan verplaatsende of foeragerende kleine marterachtigen. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere wissels van kleine marterachtigen aangetroffen die duiden op het gebruik van de onderzoekslocatie als functioneel leefgebied. Hiernaast zijn er gevlochten langwerpige keutels gevonden. Een DNA-onderzoek heeft uitgewezen dat de gevonden keutels van wezel zijn. Naast de wissels en keutels zijn langs de oever ook een hol met daarnaast een plukplaats en nog een tweede plukplaats gevonden. De prooiresten op de plukplaatsen zijn van rivierkreeft en slak. Dit kunnen gebruikssporen van rat of kleine marterachtigen zijn. Goede schuilmogelijkheden voor de bunzing, wezel en hermelijn én de aanwezigheid van voldoende geschikt voedsel voor deze soorten zijn aanwezig op de onderzoekslocatie (zie hoofdstuk 6).

De NDFF waarnemingen van **bever** hebben vooral betrekking op het 1,1 km ten noorden van het plangebied gelegen natuurgebied Domeinenput en op de watergang de Zwaluwse Haven die verbonden is aan de rivier de Amer. In Nederland komen bevers voor in het overgangsgebied tussen land en water zoals moerassen, langs beken, rivieren en meren. De bever heeft een voorkeur voor rustige rivieren en meren omzoomd door broekbossen met bomen als wilg en es. De aanwezigheid van bossen op de oevers is een vereiste. De onderzoekslocatie en directe omgeving is niet geschikt als rust- of voortplantingsplaats omdat het water te ondiep is en er geen bos aanwezig is. Echter zijn direct ten westen van de onderzoekslocatie, aan de westelijke oever van de brede watergang, bever sporen waargenomen in de vorm van gevelde wilgen. Ook is er afgekloven berenklauw aangetroffen in de noordelijke hoek van de onderzoekslocatie wat kan duiden op foerageerhabitat van de bever. De noordwestelijke watergang van het plangebied vormt geschikt foerageerhabitat voor deze soort, als ook het aangrenzende gebied met wilgenrij (zie hoofdstuk 6).

De **das** komt volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF niet voor in een straal van 7 km. De meeste dassen komen voor op de Veluwe, in oostelijk Noord-Brabant en Zuid-Limburg. De das leeft in allerlei soorten open biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Dassen zijn alleseters, maar eten voornamelijk regenwormen die ze 's nachts in weilanden en open gebieden opsporen. Verder zoeken ze in bermen, akkerlanden en slootkanten naar eten zoals insecten(larven), kevers, gevallen fruit, maïs, koren en knaagdieren. De onderzoekslocatie is geschikt leefgebied, echter door het ontbreken van reliëf en/of schuilmogelijkheden ongeschikt als vaste rust- en verblijfplaats door dassen. Tijdens het veldbezoek zijn op de onderzoekslocatie uitwerpselen aangetroffen die mogelijk duiden op de aanwezigheid van de das en/of het gebruik van de onderzoekslocatie door de das als foerageergebied. In de uitwerpselen zijn muizenbotjes, maïs en een vleugel van een langpootmug aangetroffen. Met een e-DNA analyse is onderzocht of de uitwerpselen tot das behoren. Dassen zullen hun leefgebied mogelijk hebben in aansluitende weilanden en de natuurgebieden ten zuidoosten van de onderzoekslocatie. De e-DNA analyse heeft als uitkomst dat de uitwerpselen niet van das zijn maar van vos. Nader onderzoek naar de das wordt niet noodzakelijk geacht.

De **waterspitsmuis** komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. Ook wordt hij veelvuldig aangetroffen

langs de binnenduinrand, natuurlijke duinmeren en kunstmatige infiltratiegebieden. Er moet in de oevers voldoende schuilmogelijkheid zijn waar de waterspitsmuis zich kan terugtrekken om zijn prooi op te eten. De waterspitsmuis leeft in het water en tot maximaal 1 meter van de oever af. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn er de afgelopen vijf jaar in een straal van enkele kilometers geen waterspitsmuizen waargenomen. Volgens de zoogdieren verspreidingsatlas is de soort wel in de wijde omgeving waargenomen. Direct ten zuiden van de onderzoekslocatie is zeer geschikt waterrijk leefgebied aanwezig voor de waterspitsmuis. Ook is de westelijke sloot op de onderzoekslocatie, met schoon water en ontwikkelde water- en oevervegetatie, geschikt als leefgebied (zie hoofdstuk 6).

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor een aantal soorten grondgebonden zoogdieren. Het gaat daarbij om algemene soorten als **ree**, **konijn**, **haas**, **egel**, **vos**, **mol** en **(woel)muizen**. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere (muizen)holen, molshopen en een grote wissel, met daarnaast afgekloven berenklaauw, richting de bredere watergang in de noordelijke punt van de onderzoekslocatie waargenomen. Deze wissel is waarschijnlijk in gebruik door ree en mogelijk ook door de vos of das. Dit duidt op mogelijk gebruik van de onderzoekslocatie door de bovengenoemde soorten. Door de voorgenomen werkzaamheden bestaat de kans dat holen van mol, (woel)muis en konijn worden vergaven (zie hoofdstuk 6).

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Volgens gegevens van de NDFF zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie in de afgelopen 5 jaar geen streng beschermde reptielen waargenomen. Ook stellen reptielen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt habitat voor reptielen aanwezig.

Amfibieën

Volgens gegevens van de NDFF zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie in de afgelopen 5 jaar geen streng beschermde amfibieën waargenomen.

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor algemene amfibieënsoorten zoals bruine kikker en kleine watersalamander. De sloot die zich aan de westzijde van de onderzoekslocatie bevindt kan onderkomen en voortplantingmogelijkheden bieden aan beide soorten. Op de onderzoekslocatie kunnen deze soorten beschutting vinden tussen de ruigte langs de oever. Voor de te verwachten soorten geldt in het kader van de Wet natuurbescherming een vrijstelling, waardoor een ontheffing bij verstoring niet noodzakelijk is. Bij demping van delen van de watergangen op de onderzoekslocatie is het echter wel noodzakelijk om aandacht te schenken aan de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Vissen

De **grote modderkruiper** is verspreid in de omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen. De watergangen op de onderzoekslocatie, kunnen geschikt leefgebied vormen voor de grote modderkruiper als voor andere vissoorten. De watergangen aan de noord-, oost- en westzijde zijn ondiep en hebben veel (water)planten, ook is er kwel aanwezig, waardoor het zeer geschikt leef- en voortplantingsgebied voor de grote modderkruiper is. De voorgenomen plannen kunnen een negatief effect hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten doordat bij de werkzaamheden de watergangen direct en indirect aangetast kunnen worden. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of de grote modderkruiper aan- of afwezig is op de onderzoekslocatie (zie hoofdstuk 6).

5.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

Dagvlinders

Beschermde dagvlinders stellen specifieke eisen aan het voortplantingshabitat met waard- en nectarplanten die vaak alleen in natuurterreinen zijn te vinden. Het is uitgesloten dat er binnen de onderzoekslocatie geschikt habitat aanwezig is voor een (deel)populatie van een beschermde vlindersoort.

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft en platte schijfhoren, zijn op de onderzoekslocatie uit te sluiten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

5.6 Vaatplanten

De onderzoekslocatie bestaat uit grasland, bestaande uit een pioniervegetatie met verschillende ruigtesoorten. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde vaatplanten waargenomen op de onderzoekslocatie. De meeste beschermde vaatplanten en de daarbij horende specifieke groeiomstandigheden zijn zeldzaam te noemen. De juiste specifieke groeiomstandigheden voor beschermde vaatplanten zijn niet aanwezig op de onderzoekslocatie. De aanwezigheid van beschermde vaatplanten op de onderzoekslocatie kan daarom redelijkerwijs worden uitgesloten.

6 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit soortbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming optreden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgetraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van ontheffingen.

6.1 Broedvogels

6.1.1 Jaarrond beschermde broedvogels

Steenuil

De steenuil en zijn leefgebied is beschermd volgens artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. De soort staat tevens vermeld in de EU-vogelrichtlijn. De nesten van steenuilen zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 1 van vogelnesten: 'nesten die behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats'.

De steenuil heeft twee relevante typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen:

- (1) Nesten die als voortplantingsplaats worden gebruikt. De nesten worden in de rest van het jaar, buiten de voortplantingsperiode, vaak ook gebruikt als rustplaats. Het nest wordt als voortplantings- en broedplaats gebruikt van februari tot juli, als de jongen uitvliegen. De steenuil is vaak trouw aan zijn nestplek, maar wisselt soms ook wel van nestplaats binnen een territorium. Deze nestplaatsen bevinden zich vaak op hetzelfde erf. Als nestgelegenheid de beperkende factor is of is geworden, kunnen steenuilen nieuw aanbod, zoals steenuilkasten gaan gebruiken.
- (2) Steenuilen hebben daarnaast ook andere plekken op het erf die ze regelmatig gebruiken als rustplaats. Het mannetje gebruikt een verblijfplek in de directe omgeving van het nest als het vrouwtje aan het broeden is. Overdag verblijven de uilen tijdens rustperiodes vaak op vaste roestplekken. Dit doen ze in de dekking van beplanting of gebouwen of in de nestholte. Al deze plekken worden niet gerekend tot de vaste rustplaatsen, maar zijn wel onderdelen van de functionele leefomgeving die hoort bij het nest.

Essentieel foerageergebied is direct rond de voortplantings- en broedlocatie gelegen en van groot belang gedurende het broedseizoen en daarbuiten, overige foerageergebied wordt eveneens tot het leefgebied gerekend.

De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van het functioneel leefgebied en draagt daarmee bij aan het functioneren van de voortplantingsplaats (nestkast). Bij de voorgenomen plannen is er geen sprake van afname van het oppervlak van geschikt leefgebied, maar wel een relevante permanente aantasting van de functionaliteit. De werkzaamheden en voorgenomen nieuwe situatie hebben een negatief effect op de functionele leefomgeving van de kast ten tijde van bezetting van de steenuilenkast. Wanneer functioneren van de voortplantingsplaats in het geding komt is er sprake van een overtreding.

Door de aanleg van de verbindingsweg (60 km/u) wordt een barrière gecreëerd in essentieel foerageerhabitat van de steenuil (dit is vastgesteld met een lokale steenuildeskundige). Ook is er een ver-

hoogde kans op verwonden of doden van individuen door aanrijding met en voertuig en kunnen de werkzaamheden voor de aanleg van de verbindingsweg verstorend zijn tijdens het broedseizoen. Er is derhalve sprake van een negatieve invloed op het functioneel leefgebied van steenuil.

Bij de voorgenomen werkzaamheden in het leefgebied van de steenuil zal overtreding van de Wet natuurbescherming optreden. Door het treffen van mitigerende maatregelen zal de functionaliteit van het leefgebied behouden moeten worden en zal schade aan individuen moeten worden voorkomen. Indien mitigerende maatregelen genomen worden is een negatief effect van de voorgenomen plannen op de steenuil en daarmee een overtreding te voorkomen.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze, benodigde maatregelen en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht.

6.1.2 Algemene broedvogels

Voor de algemene broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (Het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot eind augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

6.2 Zoogdieren

6.2.1 Bever

De bever is een beschermde inheemse diersoort en tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang, die strikt moeten worden beschermd. De bever wordt ook benoemd in Bijlage II van de Conventie van Bern. De bever staat als gevoelig vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse Zoogdieren (2009).

De voortplantingsplaats van de bever is de burcht waarin jongen worden gebaard en groot gebracht. In de context van de Wet natuurbescherming moet onder de voortplantingsplaats en rustplaats ook de functionele leefomgeving van die plekken worden begrepen, voor zover het functioneren van die plekken als zodanig daarvan afhankelijk is. Alle activiteiten die het voortplantingssucces negatief beïnvloeden of teniet doen leiden tot een overtreding van artikel 3.5 lid 2. Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer de burcht negatief beïnvloed wordt, maar ook wanneer het gebied waarin de burcht van de bever is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer de kwaliteit daarvan voor de bever zodanig verslechtert, waardoor de burcht niet meer zijn functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen (BIJ12, 2017).

De bever maakt mogelijk gebruik van de randen van de onderzoekslocatie om voedsel te zoeken. De toekomstige plannen zullen door het natuurinrichtingsplan de onderzoekslocatie als potentieel foeraageerhabitat van de bever echter niet negatief beïnvloeden. De oppervlakte van het potentiële foeraageergebied van de bever zal niet afnemen en door de aanleg van de EVZ mogelijk zelfs toenemen. Er kan derhalve uitgesloten worden dat de voorgenomen plannen een negatief effect hebben op de functie van het plangebied en directe omgeving voor de bever. Indien de richtlijnen in de ecologische visie worden opgevolgd wordt een nader onderzoek naar bever niet noodzakelijk geacht.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

6.2.2 Kleine marterachtigen

Gelet op het DNA-onderzoek en de grootte van het gebied (2,2 ha), bestaande uit grasland en vegetatief goed ontwikkelde randen dient het onderzoeksgebied gekenmerkt te worden als leefgebied van bunzing, wezel en hermelijn.

Sporen van gebruik van de onderzoekslocatie door kleine marterachtigen zijn gevonden in de vorm van een verblijfplaats, plukplaatsen, keutels en wissels langs de oevers. Daar de onderzoekslocatie op alle fronten geschikt is als jaarrond leefgebied voor bunzing, wezel en hermelijn dient het plangebied als zodanig gekenmerkt te worden. Het e-DNA onderzoek heeft uitgewezen dat de onderzoekslocatie in ieder geval in gebruik is door wezel. Door de verandering van landgebruik wordt het grasveld ongeschikt als mogelijk foerageergebied en verblijfplaats van kleine marterachtigen. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in.

Het verlies van foerageergebied en verblijfplaatsen van kleine marterachtigen zal met mitigerende maatregelen, zoals faunapassages, door de aanleg van de EVZ gecompenseerd worden. Met kleine marterachtigen als doelsoorten zal de hoeveelheid en kwaliteit van functioneel leefgebied voor deze soorten niet negatief beïnvloed worden door de ingreep en mogelijk zelfs toenemen. Indien de richtlijnen in de ecologische visie worden opgevolgd en mitigerende maatregelen worden genomen, wordt een nader onderzoek naar de functie van de onderzoekslocatie en directe omgeving voor kleine marterachtigen niet noodzakelijk geacht.

Aanbevolen wordt voorafgaand van de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

6.2.3 Waterspitsmuis

Geschikt leefgebied voor de waterspitsmuis is aanwezig op de onderzoekslocatie in de vorm van schoon water met ontwikkelde water- en oevervegetatie. In de vegetatie zijn foerageer- en schuilmogelijkheden aanwezig. De westelijke sloot en oever op de onderzoekslocatie zullen echter niet aangetaast worden door de voorgenomen ingrepen, waardoor de soort niet verstoord zal worden. Hiernaast is direct ten zuiden van de onderzoekslocatie zeer geschikt waterrijk leefgebied aanwezig. De voorgenomen nieuwe verbindingsweg zal geen effect hebben op staat van instandhouding van waterspitsmuis, derhalve is nader onderzoek niet noodzakelijk. Overtreding van de wet natuurbescherming is niet aan de orde.

6.3 Algemene grondgebonden zoogdieren en amfibieën

Voor de te verwachten soorten geldt dat de werkzaamheden mogelijk verstorend kunnen werken. Als gevolg van graafwerkzaamheden kunnen dieren verwond of gedood worden en holen kunnen worden verwijderd. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het

kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen.

Het doden of verwonden kan plaatsvinden indien schuil- of voortplantingslocaties worden beschadigd. Dit kan door het vergraven van hopen die schuilplaatsen bieden. Het vergraven van de hopen dient daarom buiten de gevoelige periode van voortplanting of winterrust plaats te vinden. Aanwezige dieren moeten de gelegenheid krijgen om veilig weg te komen.

6.4 Vissen

Streng beschermde soorten

De watergangen op de onderzoekslocatie zijn potentieel geschikt als leef- en voortplantingsgebied voor de grote modderkruiper en kunnen direct en indirect aangetast worden. Een zeer geschikte methode om de aan- of afwezigheid van de grote modderkruiper aan te tonen is met environmental DNA (eDNA) onderzoek. De watermonsters voor de DNA analyse kunnen jaarrond genomen worden, ook als het habitat volledig dichtgegroeid is.

Algemene soorten

Bij het dempen van delen van de watergangen zonder maatregelen kunnen vissen worden gedood, hetgeen een overtreding van de Wet natuurbescherming inhoudt. Voor de te verwachten algemene soorten geldt echter een vrijstelling van de Wet natuurbescherming, zodat voor de werkzaamheden niet vooraf een ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Voor de te verwachten algemene vissoorten geldt wel de zorgplicht. Dit houdt in dat het doden of verwonden van individuen redelijkerwijs vermeden dient te worden. Dit kan door het afvangen van vissen voorafgaande aan de dempingswerkzaamheden en het verplaatsen van de vis in de te handhaven watergangen in de directe omgeving. Aanbevolen wordt om voor de dempingswerkzaamheden voorafgaand aan de uitvoering de werkwijze en benodigde maatregelen vast te laten leggen in een ecologisch werkprotocol door een ecooloog dat bij de uitvoerende partij onder de aandacht dient te worden gebracht. In het werkprotocol worden de benodigde maatregelen verwoord en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd.

6.5 Overige soort(groep)en

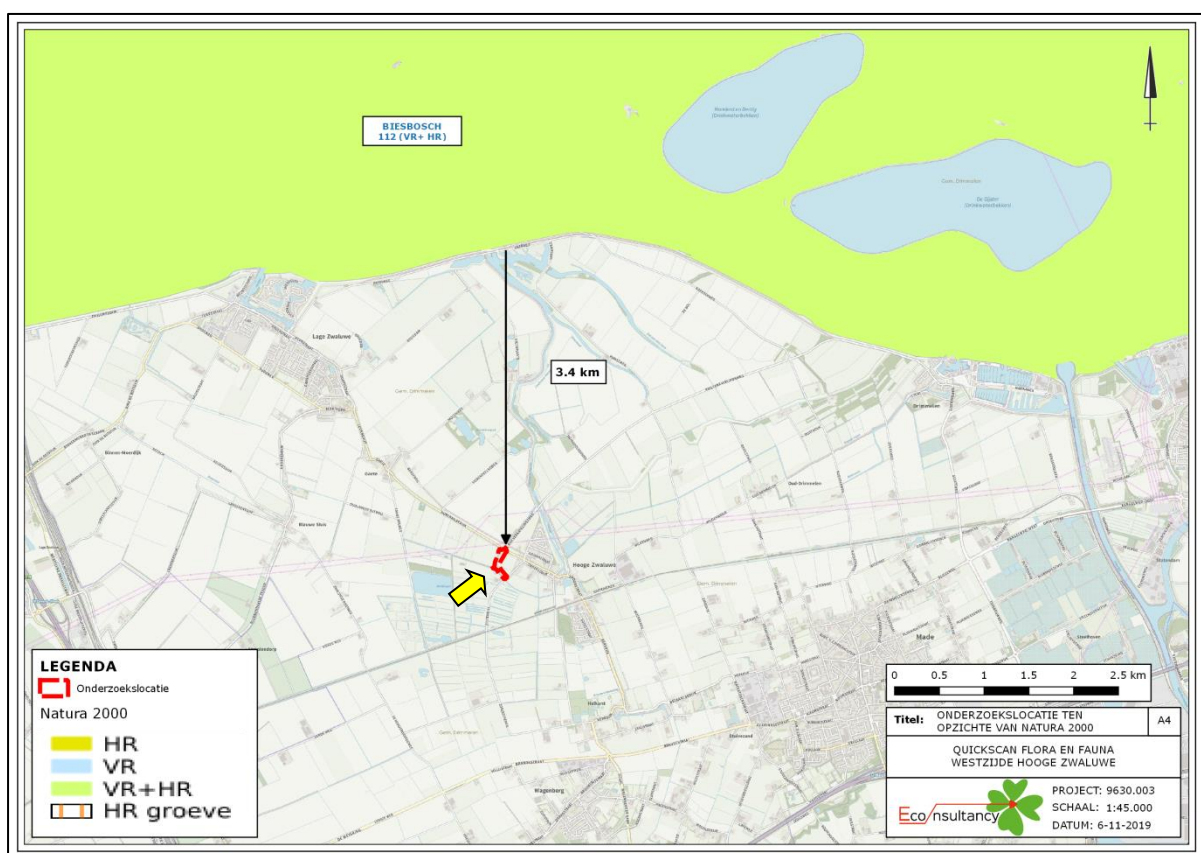
Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn wegens het ontbreken van geschikt habitat/verblijfsmogelijkheden, op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezigheid van voldoende alternatieven en/of gezien de aard van de ingreep in dit geval niet aan de orde.

7 TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING

In algemene zin kan er door een plan sprake zijn van negatieve gevolgen vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervolgtraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

7.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is gelegen in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied, Biesbosch, bevindt zich op circa 3,4 kilometer afstand ten noorden van de onderzoekslocatie (zie figuur 21).

Figuur 21. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000.

De onderzoekslocatie ligt binnen de invloedssfeer van het Natura-2000 gebied Biesbosch. Indien er een effect te verwachten valt dan zal dit een extern effect zijn, zoals toename van de depositie van stikstof.

Externe effecten door stikstofdepositie als gevolg van de voorgenomen plannen op de onderzoekslocatie kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Dit komt doordat het een nieuwe verbindingsweg betreft en het Natura 2000-gebied Biesbosch stikstofgevoelige habitattypen heeft en in de nabijheid gelegen is. Ook zal de nieuwe weg tijdens de aanleg en mogelijk ook daarna leiden tot extra verkeersbewegingen in het gebied.

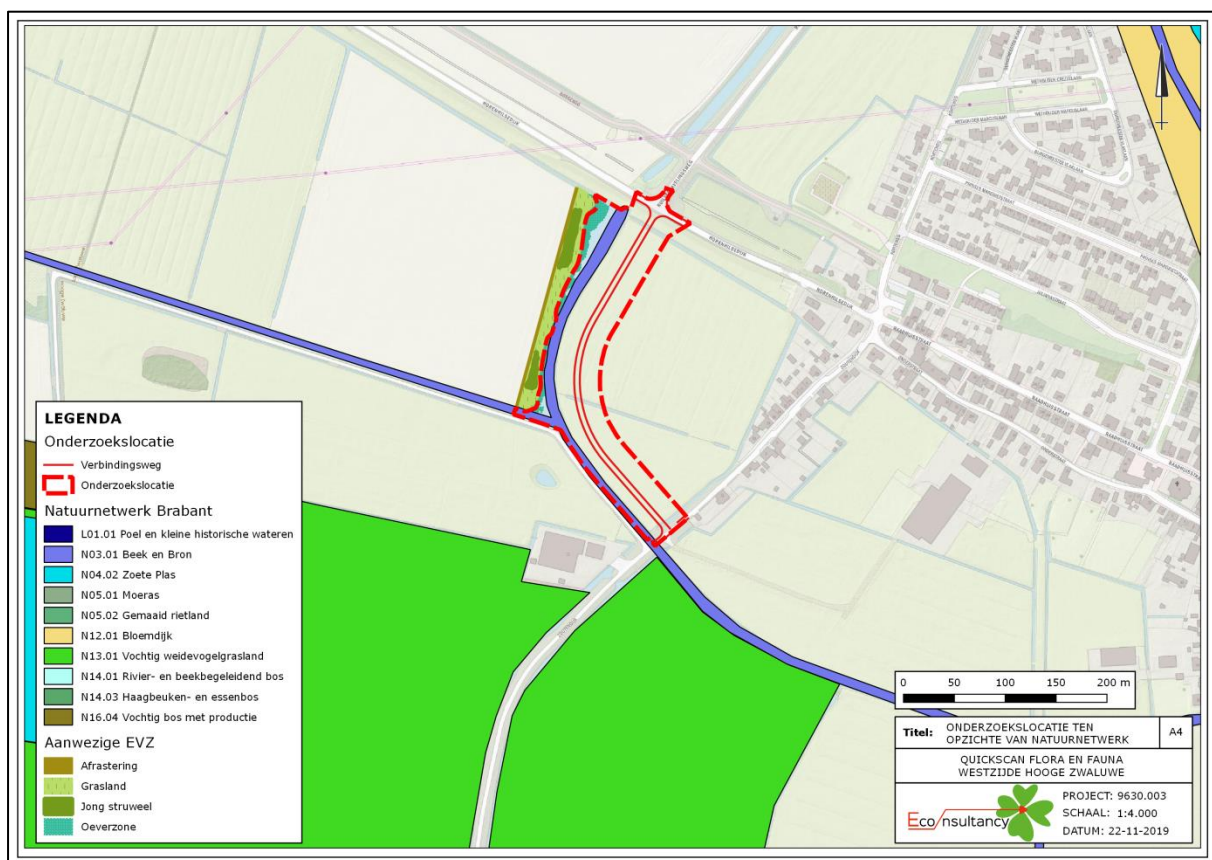
Vastgesteld zal moeten worden of er op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het plan, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen, significante gevolgen kan hebben voor de aangewezen gebieden. Significante gevolgen bij Natura 2000-gebieden zijn gevolgen die in strijd zijn met de instandhoudingsdoelen van het gebied.

Voor een dergelijk onderzoek kan in eerste instantie worden volstaan met een zogenaamde "oriënterende fase". Uit het onderzoek zal moeten blijken welke van de onderstaande situaties aan de orde zijn:

- Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig is.
- Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat het effect zeker niet significant is, volstaat daarvoor de zogenoemde verslechterings- en verstoringstoets.
- Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een passende beoordeling vereist.

7.2 Natuurnetwerk Nederland

De watergang binnen de onderzoekslocatie maakt deel uit van het Natuurnetwerk. In figuur 22 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van Natuurnetwerk Brabant en Ecologische Verbindingszone weergegeven.

Figuur 22. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van Natuurnetwerk Brabant (NNB) en Ecologische Verbindingszone (EVZ).

De onderzoekslocatie is onderdeel van het Natuurnetwerk Brabant, grenst direct aan een Ecologische Verbindingszone (EVZ) en valt binnen rust- en foerageergebied voor ganzen en smienten (Interim omgevingsverordening Noord-Brabant). De ingreep kan voor negatieve effecten zorgen die van invloed zijn op het functioneren van de EVZ. Ook kan de voorgenomen situatie verstorend zijn voor ganzen en smienten binnen het voor deze soorten aangewezen rustgebied.

Initiatiefnemers van ingrepen binnen het Natuurnetwerk Brabant dienen de effecten van de ingreep op kernkwaliteiten en omgevingscondities te onderzoeken en te toetsen middels “Nee-tenzij toetsing”, of de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk niet negatief beïnvloed worden. Hierbij dient ook geanalyseerd te worden in hoe verre verontrusting door de ingrepen invloed heeft op de staat van instandhouding van ganzen en smienten. Indien de ingrepen niet plaatsvinden in de watergang is de “Nee-tenzij toetsing” niet van toepassing.

8 HOUTOPSTANDEN

Op de onderzoeklocatie zijn geen bomen aanwezig waardoor overtredingen van de Wet natuurbescherming betreft houtopstanden niet van toepassing zijn.

9 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van Compositie 5 stedenbouw een quickscan flora en fauna uitgevoerd aan de westzijde te Hooge Zwaluwe.

De quickscan is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en heeft tot doel om in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten, gebieden of houtopstanden aanwezig zijn die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve gevolgen kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens een onbelichte nieuwe verbindingsweg (60 km/u) te realiseren tussen de Horenhilsedijk en Zoutendijk ten behoeve van het verminderen van de verkeersstroom door het dorp Hooge Zwaluwe. Hiermee wordt het doorgaand verkeer om Hooge Zwaluwe heen geleid. Hiernaast is de initiatiefnemer voornemens de groenstrook tussen de verbindingsweg en het NNB te richten als EVZ, waarbij de focus wordt gelegd op het bieden van leefgebied voor de doelsoorten.

De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel I. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of ontheffingstrajecten. In de tabel is weergegeven of maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming voor bepaalde soortgroepen te voorkomen.

Tabel I. Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
Broedvogels	algemeen	ja	mogelijk	nee	nee	Het verwijderen van groen en nestgelegen-heden buiten het broedseizoen (maart tot en met augustus) uitvoeren.
	jaarrond beschermd	ja	ja	nee	nee	Geadviseerd wordt om te werken buiten het broedseizoen met werkverlichting van de steenuilkast af gericht. Hiernaast zijn mitigerende maatregelen nodig ten gunste van functioneel leefgebied van steenuil. Ook dient er volgens een ecologisch werkprotocol gewerkt te worden.
Vleermuizen	verblijfplaatsen	nee	nee	nee	nee	-
	foerageergebied	ja	mogelijk	nee	nee	Geadviseerd wordt om verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen of andere vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen.
	vliegroutes	nee	nee	nee	nee	-
Grondgebonden zoogdieren	Bever	ja	mogelijk	nee	nee	Geadviseerd wordt om de ecologische visie op te volgen en te werken volgens ecologisch werkprotocol.
	Das	ja	nee	nee	nee	-
	Kleine marter-achtigen	ja	ja	nee	nee	Geadviseerd wordt om compenserende (leefgebied compensatie) en mitigerende (faunapassages) maatregelen treffen en volgens ecologisch werkprotocol werken.
	Waterspitsmuis	ja	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van waterspitsmuis.
	Algemeen	ja	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten zoals mol, muis en konijn.
Amfibieën		ja	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van

Soortgroep	Geschied habitat	Ingrep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
					algemene soorten zoals bruine kikker en kleine watersalamander.
Reptielen	nee	nee	nee	nee	-
Vissen	ja	mogelijk	ja	mogelijk	Nader onderzoek naar aan- of afwezigheid van grote modderkruiper (e-DNA). Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten.
Libellen en dagvlinders	nee	nee	nee	nee	-
Overige ongewervelden	nee	nee	nee	nee	-
Vaatplanten	nee	nee	nee	nee	-
Gebiedsbescherming	Gebied aanwezig	Ingrep verstorend	Nader onderzoek	Vergunning-plicht	
Natura 2000	3,4 km	mogelijk	ja	mogelijk	Nader oriënterend onderzoek naar negatieve effecten t.a.v. stikstofdepositie op het Natura-2000 gebied Biesbosch.
Natuurnetwerk Nederland	0 km	mogelijk	ja	mogelijk	Effectenanalyse naar Natuurnetwerk Brabant.
Houtopstanden	n.v.t.	-	-	-	-

* Wijzigingen in het planvoornemen kunnen van invloed zijn op de uitkomst van het onderzoek.

Conclusie en aanbevelingen

Met betrekking tot gebiedsbescherming ten aanzien van **Natura 2000-gebieden** wordt geadviseerd om in eerste instantie een 'oriënterend onderzoek' te laten uitvoeren ten aanzien van stikstofdepositie op het Natura-2000 gebied Biesbosch. Afhankelijk van de uitkomst hoeft (1) geen verder onderzoek plaats te vinden, (2) dient een verslechtings- en verstoringstoets te worden uitgevoerd, of (3) dient een passende beoordeling te worden gemaakt.

Met betrekking tot gebiedsbescherming ten aanzien van **Natuurnetwerk Brabant** en **rust- en foera-geergebied voor ganzen en smienten** wordt geadviseerd een effectenanalyse naar de negatieve effecten van de voorgenomen plannen op de gebieden uit te voeren.

Op basis van de onderhavige quickscan flora en fauna wordt de Wet natuurbescherming overtreden ten aanzien van **steenuil**. Bij de voorgenomen plannen is er sprake van een negatieve invloed op het functioneel leefgebied (tijdens en buiten het broedseizoen) en een verhoogde kans op verwonden of doden van individuen door aanrijding. Het werken buiten het kwetsbare broedseizoen (februari tot en met juli) met verlichting te allen tijde van de steenuilkast af gericht en mitigerende maatregelen ten gunste van functioneel leefgebied van steenuil zijn nodig om schade aan (leefgebied van) individuen te voorkomen. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden dienen maatregelen te worden genomen om de functionaliteit van het leefgebied te behouden. Er dient een veilige route naar het ten westen van de onderzoekslocatie gelegen foerageerhabitat gecreëerd te worden en het mogelijk verlies van foerageerhabitat dient gecompenseerd te worden binnen het territorium van de steenuil in een straal van 200 tot maximaal 300 meter. Dit kan gerealiseerd worden door middel van het plaatsen van hoge heggen, hoge bomen of eventueel hoge palen geschikt voor steenuilen op ten minste twee plaatsen aan de oostelijke zijde van het (nieuwe) noordelijke kruispunt van de verbindingsweg. Zo kunnen de steenuilen veilig de weg oversteken naar het huidig aanwezige foerageerhabitat aan de westzijde van de onderzoekslocatie en hiermee kan het verwonden of doden van steenuilen zo veel mogelijk worden voorkomen. Hiernaast wordt geadviseerd om langs de oostzijde van de nieuwe ver-

bindingsweg nieuw geschikt foerageerhabitat te realiseren door ruigtes, overhoeken, struwelen, kruidenzomen of takkenrillen te creëren waardoor op het potentieel geschikte weiland nieuw foerageerhabitat ontstaat binnen het territorium van de steenuil. Indien bovenstaande mitigerende maatregelen genomen worden en gewerkt wordt volgens een ecologisch werkprotocol zijn negatieve effecten van de voorgenomen plannen op de steenuil en daarmee een overtreding te voorkomen.

Ten aanzien van potentieel geschikt foerageergebied voor **vleermuizen** dient vleermuis vriendelijke verlichting gebruikt te worden tijdens de werkzaamheden. Geadviseerd wordt om verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen en daarmee zo min mogelijk strooilight veroorzaken of andere vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen.

De onderzoekslocatie vormt potentieel geschikt leefgebied en foerageerhabitat voor de **bever**. Geadviseerd wordt om de ecologische visie op te volgen en te werken volgens ecologisch werkprotocol.

Met betrekking tot essentieel functioneel leefgebied van **kleine marterachtigen** wordt geadviseerd de ecologische visie op te volgen, mitigerende maatregelen te treffen en te werken volgens ecologisch werkprotocol. Indien het bovengenoemde wordt gedaan, wordt een nader onderzoek naar de functie van de onderzoekslocatie en directe omgeving voor kleine marterachtigen niet noodzakelijk geacht.

De watergangen op de onderzoekslocatie zijn potentieel geschikt als leef- en voortplantingsgebied voor de **grote modderkruiper**. Op basis van de quickscan dient de aan- of afwezigheid van grote modderkruiper op de onderzoekslocatie nader te worden onderzocht. Een geschikte methode om aan- of afwezigheid aan te tonen is met e-DNA onderzoek, dit kan jaarrond uitgevoerd worden.

Binnen het plangebied bevinden zich situaties die geschikt zijn als potentiële nestgelegenheden voor **algemene broedvogels**. Ten aanzien van algemene broedvogels kunnen overtredingen worden voorkomen. Het verwijderen van eventueel aanwezige nestgelegenheden en groen kan buiten het broedseizoen (maart tot en met augustus) uitgevoerd worden zolang de nesten niet in gebruik zijn.

Voor beschermde soorten behorend tot de **overige soortgroepen** zijn overtredingen ten aanzien van de Wet natuurbescherming wegens het ontbreken van geschikt habitat, het ontbreken van sporen en/of vanwege een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling niet aan de orde. Wel dient met betrekking tot **waterspitsmuis, algemene grondgebonden zoogdieren, amfibieën en vissen** rekening te worden gehouden met de algemene zorgplicht waarbij al het redelijkerwijs mogelijke gedaan dient te worden om het beschadigen van individuen te voorkomen. Aantoonbaar werken conform de zorgplicht kan gebeuren door te handelen middels een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol. Geadviseerd wordt daarom deze op te stellen door een ecooloog.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Nationale Database Flora en Fauna (NDFF), uitvoerportaal; <https://ndff-ecogrid.nl>, zoekgebied Hooge Zwaluwe, periode 2014-2020.

www.bij12.nl (kennisdocumenten soorten – natuurbescherming)

www.sovon.nl (soortgegevens vogels)

www.ravon.nl (soortgegevens amfibieën, reptielen en vissen)

www.floron.nl (soortgegevens flora)

www.vlinderstichting.nl (soortgegevens ongewervelden)

www.zoogdiervereniging.nl (soortgegevens zoogdieren)

www.vleermuis.net (soortgegevens vleermuizen)

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/ (Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten)

www.verspreidingsatlas.nl/ (verspreidingsgegevens NDFF)

www.rijksoverheid.nl (natuurwetgeving)

www.mijn.rvo.nl (natuurwetgeving)

www.rvo.nl (nationale natuurwetgeving en soortenstandaarden)

Provinciale website

www.brabant.nl (NNN en beschermde gebieden in Noord-Brabant)

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
a)	dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
b)	indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
c)	voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovlinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvlinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, sierlijke witsnuitlibel
Insecten	brede geelrandwaterroofover, gestreepte waterroofover, heldenbok, juchtleerkever, oeveraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklover, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergster, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmstij, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, kleinste waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekelzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tijtjaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangster, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw
--------	--

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om: 1. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. 2. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. 3. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttorten of te vernielen.		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	Dagvlinders	aardbeivlinder, bosparelmoevlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimpernelblauwtje, duinparelmoevlinder, gentiaanblauwtje, grote parelmoevlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavvlinder, pimpernelblauwtje, sleedoornpage, spiegeldikkopje, veenbesblauwtje, veenbosparelmoevlinder, veenhooibeestje, veldparelmoevlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert
Planten		akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, bekliede ogentroost, berggamander, bergnachtorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, dennenororchis, dregs, echte gamander, franjementiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszanger, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op: - Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; - Houtopstanden op erven of in tuinen; - Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; - Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; - Kweekgoed; - Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; - het dunnen van een houtopstand; - uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: - ten minste eens per tien jaar worden geoogst; - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	- Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. - Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.
Artikel 4.3 lid 1 en 2	Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand. De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.
Artikel 4.4 lid 1	De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op: het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer
Artikel 4.5	Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

